

Izvorni znanstveni članak
UDK: 81'243:371.3:159.9

Primljen 21.3.2012.
Prihvaćen 18.11.2012.

DVA U JEDAN, JEDAN U DVA: VJEROVANJA UČENIKA I UČITELJA O UČENJU DVAJU STRANIH JEZIKA

*Ninočka Truck-Biljan**

Filozofski fakultet u Osijeku

Vjerovanja o učenju ne samo jednoga, nego i više stranih jezika zanimljiva su istraživačima i praktičarima jer mogu utjecati na pristup učenju i poučavanju. Koja su vjerovanja učenika dvaju stranih jezika kojima oba strana jezika u osnovnoj školi predaje isti učitelj i onih kojima predaju različiti učitelji? Što vjeruju njihovi učitelji? Kakva je povezanost vjerovanja učitelja i učenika? Istraživanje je provedeno na učenicima osnovne škole koji uče engleski i njemački i njihovim učiteljima koji im predaju ili oba ili samo jedan strani jezik. Utvrđena su uglavnom pozitivna vjerovanja o učenju više od jednoga stranog jezika i određene manje razlike između učenika s istim i učenika s različitim učiteljima stranih jezika. Nisu utvrđene velike razlike između vjerovanja pojedinih skupina učenika i njihovih učitelja.

Ključne riječi: vjerovanja, dvojezičnost, višejezičnost, strani jezici

1. UVOD

Vjerovanja o učenju jezika (engl. *beliefs about language learning*) osobne su ideje, pretpostavke, odnosno teorije koje učenici stvaraju o učenju drugoga i stranoga jezika (Horwitz, 1988, Bernat i Gvozdenko, 2005) koje utječu na to kako pristupaju učenju (Ellis, 2008). Pripadaju u domenu afektivnih varijabli, kao što su stavovi, motivacija ili strah od

* Ninočka Truck-Biljan, Filozofski fakultet u Osijeku, ntruck@ffos.hr

jezika (Dörnyei, 2005, Nikitina i Furuoka, 2006) i sastoje se od „generalnih pretpostavki koje učenici drže o sebi kao učenicima, o čimbenicima koji utječu na učenje jezika i o prirodi poučavanja jezika“ (Victori i Lockhart, 1995 u Bernat, 2004:224). Pojedini autori smatraju vjerovanja stabilnima, čvrstima i otpornima na promjene (Kern, 1995, Peacock 1998 u: Bernat i Loyd, 2007), dok drugi tvrde da se vjerovanja mijenjaju (Horwitz, 2007), da su dinamična i ovisna o situaciji, odnosno o prethodnome iskustvu, porijeklu i osobnosti (Ellis, 2008, Murphey, 1996 i 2001, Tanaka i Ellis 2003).

Suvremeno društvo teži višejezičnosti koja je „norma čovječanstva“ (Kroll i DeGroot, 2009:3). Istraživanja pokazuju da je učenje dvaju ili čak više stranih jezika prednost u odnosu na učenje jednoga stranog jezika (McLaghlin i Nayak, 1989). Jedno od najranijih istraživanja vjerovanja provedeno je na studentima njemačkoga, francuskoga i španjolskoga jezika u Sjedinjenim Američkim Državama (Horwitz, 1988). Pažnju istraživača zaokuplja razlika između vjerovanja učenika i njihovih učitelja (Liao i Chiang, 2003). Brojna su istraživanja pokazala nesuglasja u učiteljevima i učeničkim vjerovanjima o učenju jezika (Banya i Cheng, 1997 u: Nikitina i Furuoka, 2006; Kern, 1995; Peacock, 1998; Bernat, 2007).

2. ISTRAŽIVANJE

Svrha je ovoga istraživanja upoznati vjerovanja učenika o učenju engleskoga i njemačkoga kao stranih jezika i pomnije se osvrnuti na sličnosti i razlike u vjerovanjima učenika kojima dva strana jezika predaje isti učitelj i onih kojima dva strana jezika predaju različiti učitelji te na razlike i sličnosti između učenika i njihovih učitelja. Dvopredmetni učitelji provode više vremena sa svojim učenicima, imaju ih prilike bolje upoznati i mogu im poslužiti kao svojevrsan višejezični uzor, no upitno je koliko zaista dijele ista vjerovanja. Istraživačka su pitanja:

1. Koja su vjerovanja o učenju engleskoga i njemačkoga jezika pojedinih skupina učenika i učitelja?
2. Postoje li sličnosti i razlike u vjerovanjima između učitelja?
3. Postoje li sličnosti i razlike u vjerovanjima između pojedinih skupina učenika?
4. Postoje li sličnosti i razlike između učenika i njihovih učitelja?

Za istraživanje su odabrane tri gradske osnovne škole u Osijeku. Ispitanici su učenici od 5. do 8. razreda, uzrasta od 10 do 14 godina, koji uče engleski jezik u redovitoj nastavi od prvoga i njemački u izbornoj nastavi od četvrtoga razreda. U ispitivanju je sudjelovao 61 učenik (N=61) kojemu oba strana jezika predaju iste učiteljice i 70 učenika (N=70) kojima navedena dva strana jezika predaju različite učiteljice. U istraživanju je sudjelovalo ukupno osam učiteljica, od kojih tri predaju oba strana jezika, dvije samo njemački, a tri samo engleski jezik. Sve su učiteljice diplomirale oba jezika, osim jedne koja je diplomirala engleski jezik.

Istraživanje je provedeno pomoću prerađenoga i prilagođenoga upitnika BALLI (*Beliefs About Language Learning Inventory*), autorice Elaine Horwitz (1985, 1987, 1988), preuzetoga iz Richards i Lockhart (2001) koji predstavlja popis vjerovanja o učenju jezika za učenike i za učitelja. BALLI se do sada pokazao prokušanim upitnikom koji se često rabio u istraživanjima vjerovanja, primjerice prema Bernat i Lloyd (2007) kod Horwitz (1987 i 1988), Park (1995), Kern (1995), Oh (1996), Yang (1999), Tanaka i Ellis (2003), Siebert (2003), Bernat (2004), Nikitina i Furuoka (2006) te Mihaljević Djigunović (1998) i to uglavnom u razrednome okružju. Prilagodba instrumenta da bi se najbolje postigla svrha istraživanja nije novina i stoga je izvorni instrument prilagođen tako da su oblikovane iste tvrdnje koje se odnose izravno na njemački i na engleski jezik, na primjer: *Vjerujem da ću u konačnici jako dobro naučiti govoriti engleski jezik; Vjerujem da ću u konačnici jako dobro naučiti govoriti njemački jezik.* Isto tako, tvrdnje su preoblikovane da se odnose na oba jezika: *Nije teško naučiti dva strana jezika.* Za potrebe istraživanja načinjene su inačice upitnika za učenike i učiteljice, koje predstavljaju listu od 35 tvrdnji sa skalom Likertova tipa gdje je (1) uopće se ne slažem, (2) ne slažem se, (3) niti se slažem, niti ne slažem, (4) slažem se i (5) u potpunosti se slažem. Pojedine se tvrdnje neznatno razlikuju od ostalih jer brojke od (1) do (5) ne označavaju stupanj slaganja, nego težinu jezika ili vrijeme koje je potrebno da se određeni jezik nauči. Prilagođeni BALLI upitnici za učenike i za učiteljice razlikuju se samo u jezičnome oblikovanju pojedinih tvrdnji koje je povezano s razinom formalnosti obraćanja sudioniku ili u motrištu. Primjerice, tvrdnja *Dobro ću soladati strani jezik uz pomoć učitelja/učiteljice*, u upitniku za učitelje glasi: *Učiteljji mogu pomoći u svladavanju stranoga jezika.*

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Po uzoru na dosadašnja istraživanja (primjerice Horwitz, 1988, Bernat, 2004, 2006 i 2007 te Bernat i Lloyd, 2007), tvrdnje su podijeljene na pet područja: 1. nadarenost za učenje jezika, 2. težina učenja stranih jezika, 3. priroda učenja jezika, 4. strategije učenja i komunikacijske strategije, 5. motivacija i očekivanja. Sudionici su svrstani u četiri skupine: dvopredmetne učiteljice (N=3), učenici s istom učiteljicom (N=61), jednopredmetne učiteljice (N=5) i učenici s različitim učiteljicama (N=70). Podatci prikupljeni upitnikom statistički su obrađeni pomoću programskog paketa *SPSS for Windows 17.0 (Statistical Package for Social Sciences)*.

Za odgovor na prvo istraživačko pitanje: „Koja su vjerovanja o učenju engleskoga i njemačkoga jezika pojedinih skupina učenika i učitelja?“, primijenili smo postupak deskriptivne statistike te izračunali frekvencije i uočili postotke za svaku od tvrdnji. Načinjen je prikaz rezultata po uzoru na neka već ranije navedena istraživanja (Horwitz, 1988, Peacock, 1998 i Bernat, 2004, 2007 te Bernat i Lloyd, 2007), gdje vrijednosti predstavljaju postotke zazaokružene na najbliži puni broj.

Na vjerovanje u nadarenost za učenje stranih jezika odnosi se šest tvrdnji upitnika: *Strane jezike lakše uče djeca nego odrasli, Neki se ljudi rađaju s urođenom sposobnošću koja im pomaže u učenju stranih jezika, Za nekoga tko već govori jedan strani jezik lakše je naučiti govoriti drugi strani jezik, Talentiran(a) sam za učenje stranih jezika, Osobe koje govore više od jednoga stranoga jezika vrlo su inteligentne i Svatko može naučiti strani jezik*. Rezultati su prikazani u tablici 1. Učenici s istom učiteljicom nešto su neutralniji prema vjerovanju da djeca lakše uče strane jezike nego odrasli od učenika s različitim učiteljicama (tvrdnja 1). Sve su njihove učiteljice uvjerene u tu činjenicu. Sve skupine učenika i učitelja vjeruju u postojanje nadarenosti za učenje stranih jezika (tvrdnja 2), ali nešto više učenici s različitim učiteljicama. Obje se skupine učenika uglavnom niti slažu, niti ne slažu s vjerovanjem da je osobi koja već govori jedan strani jezik lakše naučiti govoriti drugi strani jezik (tvrdnja 11). Većina učenika obaju skupina smatra osobe koje govore više od jednoga stranoga jezika inteligentnima (tvrdnja 31).

Tablica 1.: *Postotak slaganja s tvrdnjama o nadarenosti za učenje stranih jezika*

Tvrdnje	Ispitanici	Slaganje s tvrdnjama				
		1	2	3	4	5
1	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	5	2	36	33	25
	jednopedmetne učiteljice	-	-	-	40	60
	učenici s različitim učiteljicama	3	3	24	43	27
2	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	33	67
	učenici s istom učiteljicom	2	13	26	48	12
	jednopedmetne učiteljice	-	-	-	60	40
	učenici s različitim učiteljicama	4	11	14	39	31
11	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	67	33
	učenici s istom učiteljicom	10	20	40	25	7
	jednopedmetne učiteljice	-	-	20	80	-
	učenici s različitim učiteljicama	12	19	34	27	9
17	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	7	15	31	21	26
	jednopedmetne učiteljice	-	-	-	100	-
	učenici s različitim učiteljicama	-	7	41	31	20
31	dvopredmetne učiteljice	-	-	67	-	33
	učenici s istom učiteljicom	0	7	34	18	41
	jednopedmetne učiteljice	-	-	100	-	-
	učenici s različitim učiteljicama	-	4	19	47	30
32	dvopredmetne učiteljice	-	-	33	33	33
	učenici s istom učiteljicom	2	5	25	28	41
	jednopedmetne učiteljice	-	-	40	40	20
	učenici s različitim učiteljicama	4	3	19	29	46

Koliko je teško učiti određeni strani jezik istaknuto je u šest tvrdnji: *Neki su jezici lakši od drugih, Lakše je govoriti nego razumjeti engleski / njemački jezik, Lakše je čitati engleski / njemački jezik, nego ga pisati* i četiri tvrdnje koje se neznatno razlikuju od ostalih jer su ispitanici trebali odrediti stupanj težine engleskoga i njemačkoga jezika. Rezultati slaganja sa šest tvrdnji prikazani su u tablici 2.

Tablica 2.: Postotak slaganja s tvrdnjama o težini jezika

Tvrdnje	Ispitanici	Slaganje s tvrdnjama				
		1	2	3	4	5
3	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	67	33
	učenici s istom učiteljicom	3	3	12	25	57
	jednopedmetne učiteljice	-	-	-	60	40
	učenici s različitim učiteljicama	-	2	7	19	73
24	dvopredmetne učiteljice	-	33	67	-	-
	učenici s istom učiteljicom	10	18	34	20	18
	jednopedmetne učiteljice	20	60	20	-	-
	učenici s različitim učiteljicama	16	26	34	14	10
25	dvopredmetne učiteljice	33	-	67	-	-
	učenici s istom učiteljicom	16	10	39	21	13
	jednopedmetne učiteljice	20	60	20	-	-
	učenici s različitim učiteljicama	16	23	37	17	7
26	dvopredmetne učiteljice	-	33	-	33	33
	učenici s istom učiteljicom	10	7	21	28	34
	jednopedmetne učiteljice	-	-	20	80	-
	učenici s različitim učiteljicama	3	6	23	30	38
27	dvopredmetne učiteljice	-	33	33	-	33
	učenici s istom učiteljicom	8	7	41	28	16
	jednopedmetne učiteljice	-	-	60	40	-
	učenici s različitim učiteljicama	4	6	17	34	39
35	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	3	7	26	31	33
	jednopedmetne učiteljice	-	20	20	60	-
	učenici s različitim učiteljicama	4	7	24	39	26

Rezultati pokazuju da 57% učenika s istom učiteljicom i čak 73% učenika s različitim učiteljicama vjeruju da je neke jezike lakše učiti od drugih. Da je vještina čitanja u engleskome jeziku lakša od vještine pisanja u potpunosti vjeruje 34% učenika s istom i 38% učenika s različitim učiteljicama. Učenici s različitim učiteljicama više vjeruju da je njemački lakše pisati nego čitati (39%). Najvažnije je vjerovanje učenika da nije teško naučiti dva strana jezika, za što se složila i u potpunosti

složila većina učenika obaju skupina (tvrdnja 35). S četiri tvrdnje koje se oblikom razlikuju od ostalih, jer brojke (1 do 5) označuju slaganje s težinom jezika ili vremenom koje je potrebno da se određeni jezik nauči, ispitanici su se složili na sljedeći način: engleski jezik svi učenici svrstavaju u skupinu laganih jezika, a njemački u kategoriji srednje teških jezika. Svi učenici vjeruju da se engleski jezik može naučiti za jednu do dvije godine, a njemački za tri do pet godina pod uvjetom da se uče jedan sat dnevno, što su rezultati koji se poklapaju s ranijim istraživanjem provedenim u Hrvatskoj (Mihaljević Djigunović, 1998).

Dvije se tvrdnje u upitniku odnose na prirodu učenja jezika: *Učenje stranih jezika uglavnom se svodi na učenje puno novih riječi* (tvrdnja 18) i *Učenje stranoga jezika uglavnom se svodi na učenje gramatičkih pravila* (tvrdnja 23). Analiza pokazuje da se učenici obaju skupina slažu i u potpunosti slažu s tvrdnjom o važnosti učenja novih riječi. Za obje skupine učenika gramatička pravila uglavnom ne igraju odlučujuću ulogu u učenju stranih jezika (tvrdnja 23).

Skupina tvrdnji odnosila se na strategije učenja i komunikacijske strategije: *Važno je govoriti engleski / njemački jezik s izvrsnim naglaskom i izgovorom, Trebali bismo govoriti tek kada naučimo pravilno izgovarati, Sasvim je u redu pogađati ako ne znaš riječ na stranome jeziku, Kada bih nekoga čuo/čula kako govori engleski / njemački jezik otišao/otišla bih do te osobe da vježbam govoriti, Važno je puno ponavljati i vježbati te Osjećam se samouvjereneno dok govorim engleski / njemački jezik pred drugim ljudima.* Rezultati su prikazani u tablici 3.

Uočeno je da svi učenici vjeruju da je važno govoriti engleski jezik s izvrsnim naglaskom i izgovorom (tvrdnja 8). Za njemački jezik to više vjeruju učenici s različitim učiteljicama (tvrdnja 9). S vjerovanjem da bi trebali govoriti strani jezik tek kada nauče pravilno izgovarati, učenici s istom učiteljicom se slažu (31%) i u potpunosti slažu (26%), dok je 24% učenika s različitim učiteljicama izrazilo da se ne slaže, a 24% da se u potpunosti slaže (tvrdnja 10). Obje skupine učenika vjeruju u ponavljanje i vježbanje, čak preko 50% u obje skupine (tvrdnja 19). Vjerovanja da se u početku učenja ne bi smjele dopuštati pogreške kreću se od neutralnoga, kod učenika s istom učiteljicom, do slaganja i slaganja u potpunosti kod učenika s različitim učiteljicama (tvrdnja 22). Što se tiče prebacivanja kodova (engl. *code switching*), rezultati su gotovo podjednaki kod svih skupina (tvrdnja 34).

Tablica 3.: Postotak slaganja s tvrdnjama o strategijama učenja i komunikacijskim strategijama

Tvrdnje	Ispitanici	Slaganje s tvrdnjama				
		1	2	3	4	5
8	dvopredmetne učiteljice	-	-	33	33	33
	učenici s istom učiteljicom	2	7	25	33	34
	jednopredmetne učiteljice	-	-	60	20	20
	učenici s različitim učiteljicama	1	11	17	34	36
9	dvopredmetne učiteljice	-	-	33	33	33
	učenici s istom učiteljicom	3	7	18	39	33
	jednopredmetne učiteljice	-	-	60	20	20
	učenici s različitim učiteljicama	3	7	14	31	44
10	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	67	33
	učenici s istom učiteljicom	15	5	23	31	26
	jednopredmetne učiteljice	20	40	-	-	40
	učenici s različitim učiteljicama	11	24	21	19	24
12	dvopredmetne učiteljice	-	-	33	67	-
	učenici s istom učiteljicom	30	18	33	15	5
	jednopredmetne učiteljice	-	-	40	60	-
	učenici s različitim učiteljicama	14	13	43	17	13
13	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	12	15	33	25	17
	jednopredmetne učiteljice	-	-	20	80	-
	učenici s različitim učiteljicama	17	13	34	19	17
14	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	17	21	25	30	8
	jednopredmetne učiteljice	-	-	40	60	-
	učenici s različitim učiteljicama	14	17	37	17	14
19	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	-	3	10	30	57
	jednopredmetne učiteljice	-	-	-	80	20
	učenici s različitim učiteljicama	-	1	9	27	63

20	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	67	33
	učenici s istom učiteljicom	3	10	34	28	25
	jednopedmetne učiteljice	20	20	20	40	-
	učenici s različitim učiteljicama	1	3	34	36	26
21	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	33	67
	učenici s istom učiteljicom	12	26	38	17	8
	jednopedmetne učiteljice	40	-	40	-	20
	učenici s različitim učiteljicama	3	29	40	17	11
22	dvopredmetne učiteljice	-	33	-	33	33
	učenici s istom učiteljicom	8	16	33	18	25
	jednopedmetne učiteljice	-	40	20	20	20
	učenici s različitim učiteljicama	4	6	20	37	33
34	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	23	21	20	25	12
	jednopedmetne učiteljice	-	20	40	20	20
	učenici s različitim učiteljicama	21	26	20	20	13

Šest se tvrdnji odnosi na motivaciju i očekivanja: *Vjerujem da ću u konačnici jako dobro naučiti govoriti engleski / njemački jezik, Ako dobro naučim govoriti engleski / njemački jezik, bit će mi lakše naći dobar posao, Ljudi u mojoj zemlji misle da je važno govoriti strane jezike i Dobro ću svladati strani jezik uz pomoć učitelja/učiteljice.* Rezultati su prikazani u tablici 4.

Pozitivno je što 67% učenika s istom učiteljicom i 61% učenika s različitim učiteljicama vjeruje da će u konačnici jako dobro naučiti engleski jezik (tvrdnja 6). Obje su skupine opreznije u vezi svladavanja njemačkoga jezika (tvrdnja 7). Instrumentalna je motivacija jako izražena jer učenici vjeruju da će im oba strana jezika pomoći u pronalaženju dobrog posla u budućnosti. Više učenika s istom učiteljicom (75%) u potpunosti vjeruje da će im više koristiti engleski jezik (tvrdnja 28). Većina učenika obje skupine vjeruje da se u Republici Hrvatskoj cijeni poznavanje stranih jezika (tvrdnja 30). Velika većina učenika u svakoj od skupina vjeruje da će uz pomoć svoje učiteljice svladati strani jezik, s čime se u gotovo u potpunosti slažu i njihove učiteljice.

Tablica 4.: Postotak slaganja s tvrdnjama o motivaciji i očekivanjima

Tvrdnje	Ispitanici	Slaganje s tvrdnjama				
		1	2	3	4	5
6	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	67	33
	učenici s istom učiteljicom	-	-	16	23	61
	jednopedmetne učiteljice	20	-	-	80	-
	učenici s različitim učiteljicama	2	2	6	30	61
7	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	3	13	20	48	16
	jednopedmetne učiteljice	40	-	20	40	-
	učenici s različitim učiteljicama	1	4	24	43	27
28	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	33	67
	učenici s istom učiteljicom	-	-	3	21	75
	jednopedmetne učiteljice	-	-	40	40	20
	učenici s različitim učiteljicama	-	1	9	33	57
29	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	67	33
	učenici s istom učiteljicom	3	3	18	23	53
	jednopedmetne učiteljice	-	-	40	40	20
	učenici s različitim učiteljicama	1	3	19	37	40
30	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	33	67
	učenici s istom učiteljicom	-	-	20	43	38
	jednopedmetne učiteljice	-	-	20	80	-
	učenici s različitim učiteljicama	1	4	20	39	36
33	dvopredmetne učiteljice	-	-	-	-	100
	učenici s istom učiteljicom	-	7	8	38	48
	jednopedmetne učiteljice	-	-	20	40	40
	učenici s različitim učiteljicama	-	3	19	39	40

Za odgovor na drugo, treće i četvrto istraživačko pitanje odabrani su postupci inferencijalne statistike. Zbog relativno maloga uzorka i činjenice da se uspoređuju razlike između različitih nezavisnih skupina rabio se neparametrijski *Mann-Whitney U test* koji odgovara parametrijskome *t-testu* da bismo dobili razlike kvantitativnih varijabli. Vrijednosti $p < 0,05$ uzete su kao statistički značajne.

Prilikom uspoređivanja dvije skupine učiteljica utvrđena je samo jedna statistički značajna razlika ($p=0,040$) u području vjerovanja vezanih za strategije učenja i komunikacije i to u korist dvopredmetnih učiteljica koje više vjeruju da je važno puno ponavljati i vježbati (tvrdnja 19), što je razvidno iz tablice 5.

Tablica 5.: Statistički značajne razlike između jednopredmetnih učiteljica (Skupina 1) i dvopredmetnih učiteljica (Skupina 2), (tvrdnja 19)

Tvrdnja	Skupina	N (broj)	Medijan	Mann-Whitney		
				U	Z	p
<i>Važno je puno ponavljati i vježbati</i>	Skupina 1	5	4,00	1.500	-	0,040
	Skupina 2	3	5,00			

Statistički značajne razlike između dvije skupine učenika uočene su kod vjerovanja vezanih za nadarenost za učenje stranih jezika (tvrdnja 2), za težinu učenja jezika (tvrdnje 3 i 27), strategije učenja i komunikacijske strategije (tvrdnje 12 i 22) te motivaciju i očekivanja (tvrdnja 28). Test je pokazao statistički značajnu razliku ($p=0,047$) u korist učenika s različitim učiteljicama. Moguće je da ta skupina učenika više vjeruje u postojanje nadarenosti. Što se tiče težine jezika, uočena je statistički značajna razlika ($p=0,045$) u korist učenika s različitim učiteljicama koji više vjeruju da su neki jezici lakši od drugih. Učenici s različitim učiteljicama više vjeruju da je njemački lakše čitati nego pisati (statistički značajna razlika od $p=0,001$) od učenika s istim učiteljicama. Zanimljive su statistički značajne razlike u području strategija učenja i strategija komuniciranja između dvije skupine učenika u korist učenika s različitim učiteljicama koji više vjeruju da je u redu pogađati riječi na stranome jeziku ($p=0,014$). Uočena je statistički značajna razlika ($p=0,009$) između dvije skupine učenika, gdje učenici s različitim učiteljicama više vjeruju da će češće griješiti oni kojima se u početku to dopusti. Područje vjerovanja vezanih uz motivacije pokazuje statistički značajne razlike u tvrdnji 28, jer je utvrđena statistički značajna razlika ($p=0,022$) između dvije skupine učenika u korist učenika s istim učiteljicama koji više vjeruju da će im biti lakše naći posao s engleskim jezikom, što oslikava tablica 6.

Tablica 6.: Statistički značajne razlike između učenika s istom učiteljicom (Skupina 1) i učenika s različitim učiteljicama (Skupina 2) (tvrdnje 2, 3, 27, 12, 22, 28)

Tvrdnja	Skupina	N (broj)	Medijan	Mann-Whitney		
				U	Z	p
Neki se ljudi rađaju s urođenom sposobnošću koja im pomaže u učenju stranih jezika	Skupina 1	61	4,00	1727	-1,98	0,047
	Skupina 2	70	4,00			
Neki se jezici uče lakše od drugih.	Skupina 1	61	5,00	1770	-2,00	0,045
	Skupina 2	70	5,00			
Lakše je čitati i pisati njemački jezik, nego ga govoriti i razumjeti.	Skupina 1	61	3,00	1444	-3,32	0,001
	Skupina 2	70	4,00			
Sasvim je u redu pogađati ako ne znaš riječ na stranom jeziku.	Skupina 1	61	3,00	1621	-2,46	0,014
	Skupina 2	70	3,00			
Ako se učeniku dozvole pogriješke u početku učenja, kasnije će ih se teže riješiti.	Skupina 1	61	3,00	1589	-2,61	0,009
	Skupina 2	70	4,00			
Ako dobro naučim govoriti engleski jezik, bit će mi lakše naći dobar posao.	Skupina 1	61	5,00	1722	-2,29	0,022
	Skupina 2	70	5,00			

Tablica 7.: Statistički značajne razlike između učenika s istom učiteljicom (Skupina 1) i njihovih učiteljica koje im predaju oba strana jezika (Skupina 2) (tvrdnje 1, 2 i 11)

Tvrdnja	Skupina	N (broj)	Medijan	Mann-Whitney		
				U	Z	p
Strane jezike lakše uče djeca nego odrasli.	Skupina 1	61	4,00	22.500	-2,30	0,021
	Skupina 2	3	5,00			
Neki se ljudi rađaju s urođenom sposobnošću koja im pomaže u učenju stranih jezika.	Skupina 1	61	4,00	28.500	-2,14	0,033
	Skupina 2	3	5,00			
Za nekoga tko već govori jedan strani jezik lakše je naučiti govoriti drugi strani jezik.	Skupina 1	61	3,00	25.000	-2,20	0,028
	Skupina 2	3	4,00			

Usporedbom učenika s istom učiteljicom i njihovih učiteljica, uočene su statistički značajne razlike, od kojih su tri u području koje je povezano s vjеровanjima u nadarenost (tvrdnje 1, 2 i 11). Između učenika s istom učiteljicom i učiteljica uočava se razlika ($p=0,021$) u korist

učiteljica, koji više vjeruju da strane jezike bolje uče djeca nego odrasli. Učiteljice više vjeruju u postojanje nadarenosti (statistički značajna razlika $p=0,033$). Test pokazuje statistički značajnu razliku ($p=0,028$) između učenika i učiteljica u korist učiteljica koje više vjeruju da je nekome tko već govori jedan strani jezik lakše naučiti drugi, kao što je vidljivo u tablici 7.

Uspoređena su uvjerenja učenika s različitim učiteljicama i njihovih učiteljica. Statistički značajna razlika ($p=0,004$) uočena je u korist učenika koji više vjeruju da su osobe koje govore više od jednoga stranoga jezika vrlo inteligentne. Nadalje, statistički značajna razlika ($p<0,009$) u korist učenika bi mogla značiti da učenici više vjeruju da će u konačnici naučiti govoriti engleski, ali i njemački jezik ($p<0,044$). Značajna je razlika ($p<0,037$) pokazana u vjerovanju o prirodi učenje jezika, točnije da se učenje stranih jezika uglavnom svodi na učenje riječi, s čime se učenici uglavnom slažu, za razliku od svojih učiteljica, na što ukazuje tablica 8.

Tablica 8.: Statistički značajne razlike između učenika s različitim učiteljicama stranih jezika (Skupina 1) i njihovih učiteljica (Skupina 2)(tvrdnje 31, 18, 6 i 7)

Tvrdnja	Skupina	N (broj)	Medijan	Mann-Whitney		
				U	Z	P
<i>Osobe koje govore više od jednoga stranoga jezika vrlo su inteligentne.</i>	Skupina 1	70	4,00	47,500	-2,89	0,004
	Skupina 2	5	3,00			
<i>Učenje stranih jezika uglavnom se svodi na učenje puno novih riječi.</i>	Skupina 1	70	5,00	66.500	-2,62	0,009
	Skupina 2	5	4,00			
<i>Vjerujem da ću u konačnici jako dobro naučiti govoriti engleski jezik.</i>	Skupina 1	70	4,00	85,500	-2,01	0,044
	Skupina 2	5	3,00			
<i>Vjerujem da ću u konačnici jako dobro naučiti govoriti njemački jezik.</i>	Skupina 1	70	4,00	80.500	-2,08	0,037
	Skupina 2	5	2,00			

4. RASPRAVA

Stručna literatura iz područja ovladavanja inim jezicima ističe važne pedagoške implikacije istraživanja vjerovanja (Bernat, 2008). Neka vjerovanja potiču učenike, dok druga ometaju i dovode do smanjene motivacije, čak i osjećaja straha (Cheng, 2001; Oh, 1997). Poznavanje učeničkih vjerovanja može potaknuti učitelje na bolju prilagodbu

postupaka i materijala učenicima. Učitelji mogu potaknuti svoje učenike na stvaranje produktivnijih vjerovanja tako da ih bolje upoznaju s procesom učenja (Horwitz, 2007), a trebali bi im pokazati i „holističku prirodu jezika“ (Horwitz, 1988, 292), načinom poučavanja, a možda i vlastitim primjerom. Učitelji bi trebali poznavati vjerovanja svojih učenika da bi ostvarili ugodno i poticajno razredno ozračje. Ne bi trebali polaziti od pretpostavki da dijele slična uvjerenja. Istraživanje je pokazalo da se dvije skupine učenika ne razlikuju u vjerovanju izuzetno važnome za učenje stranih jezika da će uspješno svladati oba strana jezika uz pomoć svojih učiteljica. Ipak, utvrđeno je da sva vjerovanja nisu ista, na što treba obratiti pozornost. Učenici s različitim učiteljicama više vjeruju u nadarenost, razlike u težini učenja pojedinih jezika i nisu toliko popustljivi prema pogriješcima u početnome učenju, za razliku od učenika s istim učiteljicama. Usporedba s poznatim istraživanjima upućuje na neke sličnosti. Najrelevantnijim se čini istraživanje među studentima koji su učili njemački, španjolski ili francuski, a neki od njih i sva tri strana jezika (Horwitz, 1988), kojim je utvrđeno da studenti sva tri strana jezika vjeruju da su neki jezici lakši, odnosno teži od drugih. Studenti koji su učili sva tri strana jezika prihvatili su ideju o nadarenosti za strane jezike, iako sami sebe nisu doživljavali posebno nadarenima. Vjerovanja da je nešto teško naučiti, mogu učenike demotivirati i upravo stoga bi učitelji trebali u razgovoru s učenicima otkriti koja područja određenoga stranoga jezika smatraju teškima te poticanjem i metodički pažljivo pripremljenim aktivnostima učenicima pomagati da svladaju upravo ono za što vjeruju da bi moglo biti problematično. Međusobni razgovori učitelja i razmjena saznanja o vjerovanjima učenika također bi mogla pomoći učenicima da uspješno svladaju upravo onaj jezik koji smatraju težim te tako ne izgube motivaciju za učenjem. Što se tiče uočenih razlika u vjerovanjima o pogriješcima, učitelji bi svoje bi postupke tijekom ispravljanja pogriješaka i mjerila trebali dogovoriti s učenicima. Znakovito je i vjerovanje u važnost vježbanja koje je više izraženo kod učenika. Učitelji bi trebali upoznati vjerovanja učenika koja se odnose na važnost vježbanja da bi mogli planirati optimalno vrijeme za uvježbavanje. Između pojedinih skupina učenika i njihovih učiteljica uočene su određene statistički značajne razlike u vjerovanjima. Dvopredmetne učiteljice više od svojih učenika vjeruju da je nekome tko već govori jedan strani jezik lakše naučiti drugi. Budući da su

dvopredmetne učiteljice u istim pedagoškim situacijama sa svojim učenicima pet sati tjedno, ne smiju zanemariti ova vjerovanja, nego pomoći svojim učenicima da iskoriste prednost poznavanja jednoga stranog jezika pri učenju drugoga. Nastavnim se postupcima može kod učenika potaknuti na uočavanje sličnosti između jezika i na važnost prethodnoga jezičnoga iskustva, posebice kada se jedan strani jezik uči od prvoga, a drugi od četvrtoga razreda. Usporedbom jednopredmetnih učiteljica i njihovih učenika uočena je statistički značajna razlika u vjerovanju o prirodi učenje jezika, točnije da se učenje stranih jezika uglavnom svodi na učenje riječi i to u korist učenika. U nastavi se može dogoditi da se učenici usredotoče upravo na određeno područje, kao što je u ovome istraživanju učenje riječi, a zanemare važnost ostalih. Učitelji trebaju poznavati ta vjerovanja da bi mogli učenicima ukazati na važnost i drugih područja za razvijanje kompetencija. Važno je istaknuti da su u ovome istraživanju uočena većinom pozitivna vjerovanja prema učenju engleskoga i njemačkoga jezika i kod učenika i kod učiteljica. Ne smije se zaboraviti da su ispitanici učiteljice koje su gotovo sve diplomirale dva navedena strana jezika te učenici koji su svojevrijem odabrali izbornu nastavu što govori u prilog njihovoj želji da svladaju oba jezika. Treba istaknuti vjerovanje svih učenika i njihovih učiteljica da nije teško naučiti oba jezika i da će učenici dobro svladati jezik uz pomoć svojih učiteljica. To je dobra osnova za nastavljavanje poticanja poučavanja i učenja dvaju stranih jezika u školama.

5. ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja vjerovanja učenika koji uče dva strana jezika i kojima oba strana jezika predaje ista učiteljica ili svaki strani jezik druga učiteljica zanimljivi su, iako se radi o brojčano malome uzorku. Utvrđeno je o kojim se vjerovanjima radi te koje su statistički značajne razlike između dvije skupine učenika i između pojedinih skupina učenika i njihovih učiteljica. Razlike između dviju skupina učenika nisu prevelike. Istraživanje je pokazalo pozitivna vjerovanja prema učenju obaju stranih jezika kod svih skupina ispitanika. Nije uočeno mnogo statistički značajnih razlika između vjerovanja učenika i njihovih učiteljica, što je osnova za dobro međusobno razumijevanje. Kvantitativni pokazatelji mogu se logički opravdati i odgovaraju stvarnoj životnoj situaciji, posebice statistički značajne razlike između vjerovanja učiteljica i

učenika jer mnogo toga ovisi o životnome i profesionalnome iskustvu. Poznavanje učeničkih vjerovanja o učenju jezika pridonosi unaprjeđivanju pedagoške prakse i iznimno je korisno radi izbjegavanja mogućega nesuglasja.

Ovo istraživanje pridonosi otvaranju raznih mogućnosti za istraživanja u Hrvatskoj na području vjerovanja učenika osnovnih škola koji od prvoga do osmoga razreda uče jedan ili dva strana jezika te može unaprijediti znanstvene teorije i spoznaje o vjerovanjima o učenju više stranih jezika te ukazati na mogućnosti primjene BALLI-ja u novim društvenim kontekstima s ciljem promoviranja višejezičnosti. Sljedeća bi se istraživanja svakako trebala provesti na većem broju ispitanika. Istraživanja bi se mogla usmjeriti i na otkrivanje odnosa vjerovanja i strategija koje učenici rabe i strategija koje učitelji potiču ili čak poučavaju.

LITERATURA

- Banya, K., and Cheng, M. (1997): *Beliefs About Language Learning – A study of beliefs of the teachers' and students' cultural setting*. Paper presented at the 31st Annual Meeting of the Teachers of Speakers of Other Languages, Florida, March 11-15.
- Bernat, E. (2004): *Investigating Vietnamese ESL Learners' beliefs about language learning*. EA Journal Vol. 21., No. 2. 40-54.
- Bernat, E. (2006): *Assessing EAP learners' beliefs about language learning in the Australian context*. Asian EFL Journal: English Language Teaching and Research Articles, Vol. 8, Issue 2.
- Bernat, E. (2007): *Bridging the Gap: Teachers' and learners' diversity of beliefs in SLA*. Invited semi-plenary at the 20th English Australia Education Conference, Sydney, Sept. 14-16.
- Bernat, E. (2008): *Beyond Beliefs: Psycho-cognitive, Sociocultural and Emergent Ecological Approaches to Learner Perceptions in Foreign Language Acquisition*. The Asian EFL Journal. September 2008. Vol. 10. Nr. 3. 7-27.
- Bernat, E i Gvozdenko, I . (2005): *Beliefs about Language Learning: Current Knowledge, Pedagogical Implications and New Research Directions*. TESL-EJ, 9(1).
- Bernat, E. i Lloyd, R. (2007): *Exploring the Gender Effect on EFL Learners' Beliefs about Language Learning*. Australian Journal of Educational and Developmental Psychology. Vol.7.79-91.
- Cheng, Y. (2001): *Learner's Belief and Second Language Anxiety*. Concentric: Studies in English Literature and Linguistics. 75-90.
- Dörnyei, Z. (2005): *The Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition*. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Associates.

- Ellis, R. (2008): *Learner Beliefs and Language Learning*. Asian EFL Journal. December 2008.
- Horwitz, E. K.(1985): *Surveying student beliefs about language learning and teaching in the foreign language methods course*. *Foreign Language Annals*, 18(4), 333-340.
- Horwitz, E. K.(1987): *Surveying student beliefs about language learning*. In A. L Wenden, & Rubin, J. (eds.). *Learner Strategies in Language Learning*. Prentice Hall: London. 111-129.
- Horwitz, E. (1988): *The Beliefs about Language Learning of Beginning University Foreign Language Students*. *The Modern Language Journal*, Vol 72, No. 3. 283-294.
- Horwitz, E. (2007): *Why Student Beliefs about Language Learning Matter: Issues in the Development and Implementation of the Beliefs about Language Learning Inventory*. In: *From Thought Action: Exploring Beliefs and Outcomes in the FL Program*. Siskin, H. J. (eds). *Issues in Language Program Direction*. AAUSC 2007. 2-8.
- Kern, R. G. (1995): *Students` and teachers` beliefs about language learning*. *Foreign Language Annals*, 28(1), 71-92.
- Kroll, J. F. and DeGroot, A. M. B. (eds.) (2009): *Handbook of Bilingualism: Psycholinguistic Approaches*. OUP: Oxford.
- Liao, P. i Chiang, M. (2003): *The Study od Students` and their Teachers` Beliefs about English Learning*. *Proceedings aof 2003 International Conference on English Teaching and Learning in the Republic of China*.
- McLaghlin, B. i Nayak, N. (1989): *Processing a New Language: Does Knowing Other Languages Make a Difference?* In: Derchert, H. W. i Raupach, M. (eds) *Interlingual Processes*. (pp. 419-465). Tübingen: Gunter Naar.
- Mihaljević Djigunović, J. (1998): *Uloga afektivnih faktora u učenju stranoga jezika*. Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Murphey, T. (1996): *Changing Language Learning Beliefs: „Appreshiating“ Mistakes*. *Asian Journal of English Language Teaching*. Vol. 6. 77-84.
- Murphey, T. (2001): *Reported Belief changes through near peer role modelling*. *tesl-ej*. 5(3). A1.
- Nikitina, L. i Furuoka, F. (2006): *Re-examining Horwitz`s Beliefs About Language Leraning Inventory (BALLI) in the Malaysian Context*. *E-FLT*. Vol3. No.2. 209-219.
- Oh, M. T. (1997): *Beliefs about language learning and foreign language anxiety: A study of American university students learning Japanese*. *Dissertation Abstracts International*. A: The Humanities and Social Sciences 57(9).
- Peacock, M. (1998): *The links between learner beliefs, teacher beliefs, and EFL proficiency*. *Perspectives*, 10(1). 125-159.
- Park, G. P. (1995): *Language learning strategies and beliefs about language learning of university students learning English in Korea*. *Dissertation Abstracts International*. A: The Humanities and Social Sciences 56(6).
- Richards, J. C. and Lockhart, C. (1996, 8th edition 2001): *Reflective Teaching in Second Language Classroom*. Cambridge, CUP.
- Siebert, L. L. (2003): *Student and teacher beliefs about language learning*. *The ORTESOL Journal*, 21, 7-39.

- Tanaka, K. and Ellis, R. (2003): *Study-abroad, Language Proficiency and Learner Beliefs about Language Learning*. JALT Journal, 25 (1). 63-85.
- Victori, M. and Lockhart, W. (1995): *Enhancing Metacognition in Self-Directed Language Learning*. System 23, Vol.2. 223-234
- Yang, D. (1999): *The relationship between EFL learners' beliefs and learning strategy*. System. 27 (4). (Special Issue). 515-535.

TWO IN ONE, ONE IN TWO

Beliefs about learning not just one, but several foreign languages are interesting to researchers and practitioners because they can affect access to learning and teaching. What are the beliefs of students of two foreign languages taught by the same teacher and of the students of two foreign languages taught by two different teachers? What are the beliefs of their teachers? What are connections between the beliefs of teachers and their learners? The study included elementary school students learning English and German as a foreign language and their teachers who teach either both or just one foreign language. Mainly positive beliefs about learning more than one foreign language and some minor differences between students with the same teacher and the students with two different teachers have been found. There were no major differences between the beliefs of groups of students and their teachers.

Keywords: beliefs, bilingualism, multilingualism, foreign languages